

การขยายเวลาเปิดสถานบริการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และข้อเสนอเพื่อลดผลกระทบ โดยคณะกรรมการวิชาการ ภายใต้อนุกรรมการวิชาการ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สมัย โกรทินธาคม ปร.ด. (สหวิทยาการ)*

สาวิตรี อัมณางค์กรชัย พ.บ., Ph.D. (Psychiatry)**

คำณวน อึ้งชูศักดิ์ พ.บ., ส.ม.***

* สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

** สาขาวิชาระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*** กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

1. สภาพปัญหาและมาตรการที่ใช้

รายงานของไทยและองค์การอนามัยโลก รวบรวมสถิติทั่วโลก ระบุว่า ปี 2558 มีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในไทย 14,059 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้เสียชีวิตจากเหตุเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3,653 คน (ร้อยละ 26) ปี 2561 มีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 21,745 คน (ชาย ร้อยละ 80, หญิง ร้อยละ 20) ผู้ประสบเหตุส่วนใหญ่ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ (ร้อยละ 74) และมีผู้ที่เดินข้างทาง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องใดๆ กับการขับขี่ แต่ได้รับบาดเจ็บ 1,740 คน (ร้อยละ 8) รองลงไปเป็นผู้ขับขี่และโดยสารรถยนต์ รถจักรยาน ผู้ขับขี่และโดยสารรถประจำทาง การเจ็บการตายบนท้องถนนเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขของกิจกรรมทางสังคม เช่น ช่วงโควิด วันธรรมดา จะพบเหตุการณ์น้อยลง แต่หากมีงานเทศกาล หรือกิจกรรมสังคมที่ส่งเสริมการเที่ยวการดื่มจะพบมากขึ้น ความสมดุลจึงอยู่ที่การจำกัดเวลาการขาย

การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในไทย กำหนดให้ขาย

ในช่วง 11.00-14.00 น. และ 17.00-24.00 น. ห้ามขายในวันสำคัญทางศาสนา รวมถึงสถานที่ห้ามขาย-ห้ามดื่มในที่ต่างๆ ตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อลดทอนผลกระทบต่อสังคมโดยรวม อันเนื่องจากการดื่มและการขาย เช่น ปัญหาต่อสุขภาพของผู้ดื่ม ภาระต่อครอบครัว การเกิดอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย รวมถึงช่วยลดภาระงบประมาณภาครัฐ ซึ่งมาจากภาษีของประชาชนส่วนรวม เพื่อใช้บำบัดรักษาผู้เจ็บป่วยจากการดื่มในแต่ละปี และเพื่อป้องกันเยาวชนไม่ให้เข้าถึงได้โดยง่าย

นอกจากเงื่อนไขด้านเวลาขายและการขาย ยังมีบทลงโทษผู้ที่มีอาการเมเมาแล้วขับขี่รถ ตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก การมีข้อบังคับจากกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ พบว่าจำนวนคดีอุบัติเหตุจากการดื่มแล้วขับ ได้ลดลงมาก โดยปี 2555 มีจำนวน 3,703 คดี ลดเหลือ 806 คดี ในปี 2564 ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลมาจากนโยบายให้มีการตั้งด่านตรวจวัดแอลกอฮอล์ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2564 ซึ่ง

ก่อนหน้านั้นได้ยกเลิกการตั้งด่านทั่วประเทศ (วันที่ 2 ตุลาคม 2563) ครั้นพอเปลี่ยนกลับมาให้มีการตั้งด่านปรากฏว่า การเสียชีวิตและบาดเจ็บได้ลดลงมาก เมื่อเทียบกับช่วงไม่มีด่าน โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ชลบุรี ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี

2. ข้อห่วงใย

ขณะนี้รัฐบาลกำลังพิจารณาผ่อนปรนเวลาเปิดสถานบริการซึ่งจะเป็นการขยายเวลาการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปในตัว จากเดิมที่เปิดได้ถึง 02.00 น. สามารถเปิดได้ถึง 04.00 น. หวังเพื่อเพิ่มรายได้การท่องเที่ยวโดยอาจเป็นจังหวัดท่องเที่ยวต่างๆ ตามนิยามสถานบริการกลุ่มนี้ ต้องจดทะเบียนกับกระทรวงมหาดไทยในระบบโซนนิ่ง เช่น ร้านอาหาร ผู้ให้บริการที่พัก ผับ บาร์ โดยภาครัฐหวังว่าจะเข้มงวดเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย แต่ในสภาพความเป็นจริงยังมีสถานบริการที่มีลักษณะทำนองเดียวกันอีกจำนวนมากหลายเท่าที่ไม่ได้จดทะเบียนและอาจจะใช้อีกสัปดาห์ขยายเวลาด้วย

รศ.ภญ.ดร. มนรัตน์ ถาวรเจริญทรัพย์ นักวิชาการจากคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ประเมินค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจรวมทั้งหมดนี้ของไทยในปี 2564 พบว่า มีมูลค่าสูงถึง 165,450 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.02 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ งานศึกษาของคณะผู้วิจัย จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์-มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยนเรศวร ได้ประมาณมูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจในปี 2566 โดยใช้ฐานจากตัวเลขข้างต้น เพื่อประมาณว่า ถ้ารัฐจะผ่อนปรนให้ขยายเวลาขายจนถึงเวลา 04.00 น. ในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ซึ่งเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่กรุงเทพมหานคร พัทยา ภูเก็ต และเกาะสมุย มูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจ จะเพิ่มขึ้นไปอีกในขณะที่จะสร้างยอดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพิ่มขึ้นเพียง 3,700 ล้านบาท

ศูนย์วิจัยความปลอดภัยทางถนนได้เคยคาดประมาณในช่วงกำลังเริ่มเปิดประเทศหลังโควิดและมีข้อเสนอจากกระทรวงการท่องเที่ยวให้ขยายเวลาเปิดสถานบริการไป

ถึงตีสี่ ประมาณการว่าจะมีการบาดเจ็บบนท้องถนนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 27 และเสียชีวิตเพิ่ม 10-20 รายต่อวัน ยังไม่นับรวมถึงการบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาท หรือการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก

3. บทเรียนจากต่างประเทศ

ในต่างประเทศ ล้วนจำกัดเวลาขายในยามค่ำคืน เพื่อลดปัญหาการเมาแล้วขับ การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย เช่น

- ประเทศลัตเวียและลิทัวเนีย ห้ามขายเวลา 22.00-08.00
- ประเทศนอร์เวย์ ห้ามขายวันอาทิตย์ วันจันทร์-ศุกร์ ห้ามขายเวลา 18.00-10.00 น. และวันเสาร์ เวลา 15.00-09.00 น.
- ประเทศไอร์แลนด์ ห้ามขายวันจันทร์-เสาร์ เวลา 22.00-10.30 น. และวันอาทิตย์ เวลา 22.00-12.30 น.

ขณะที่การขยายเวลาขายสำหรับร้านนั่งดื่ม มีตัวอย่างและเกิดปัญหาจากการที่รัฐยอมผ่อนปรนตามข้อเรียกร้องดังกล่าวมาแล้ว เช่น

- ประเทศนอร์เวย์ พบว่า มีคดีทำร้ายร่างกายเพิ่มขึ้น
- ประเทศออสเตรเลีย พบว่า มีการดื่มแอลกอฮอล์และเกิดอุบัติเหตุทางถนนเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงลดจำนวนชั่วโมงการขายลง ปรากฏว่า ปัญหาการทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายลดลง

- ประเทศไอซ์แลนด์ พบว่า มีจำนวนผู้ประสบอุบัติเหตุ มารักษาพยาบาลที่ห้องฉุกเฉินมากขึ้น รวมถึงมีปัญหาการทะเลาะวิวาทและการขับซี้ขณะมีเมามากขึ้น

หลายประเทศ ที่ไม่ได้มีการผ่อนปรน ยังคงจำกัดเวลาในการซื้อขาย โดยเฉพาะในช่วงยามค่ำคืน เช่น

- ประเทศรัสเซีย พบว่า ระดับการบริโภคลดลง
- ประเทศสวีเดนและเยอรมนี พบว่า จำนวนผู้มารักษาตัวในโรงพยาบาล อันเนื่องมาจากอาการเมาสุราลดลงไปมาก โดยเฉพาะกลุ่มวัยหนุ่มสาว
- ประเทศลิทัวเนีย พบว่า จำนวนการเกิดอุบัติเหตุ

ทางถนนและการบาดเจ็บ ที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้ลดลงมาก

4. ทักษะของนักท่องเที่ยว

งานวิจัยจาก ผศ.ดร.เฉลิมพงษ์ คงเจริญ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สัมภาษณ์นักท่องเที่ยว 1,200 คน ในสถานที่ 4 แห่งข้างต้นในต้นปี 2566 ทั้งนักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศ นักท่องเที่ยวร้อยละ 84 ให้ความเห็นว่า การขยายเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในไทย ไม่ใช่เหตุผลสำคัญ ที่จะทำให้เขาตัดสินใจว่า จะมาเที่ยว หรือไม่มาเที่ยวเมืองไทยแต่อย่างใด จากบทเรียนในต่างประเทศและในไทยชี้ว่า สังคมไทยพึงตระหนักถึงข้อเสนอให้มีการขยายเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีวัตถุประสงค์ต้องการเพิ่มรายได้จากนักท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษ เพียงมิติเดียว โดยยังไม่ได้ชี้แจงนำหนักถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของสาธารณสุขส่วนรวมเลย

5. ทางเลือกที่คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรพิจารณา

คณะกรรมการในการประชุมเมื่อเดือนธันวาคม 2565 เคยลงมติไม่ขยายเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หลังประเทศไทยเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยว โดยรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีสาธารณสุขในขณะนั้นเห็นว่าไม่คุ้มค่ากับชีวิตคนไทยที่ต้องสูญเสียไป คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และกระทรวงสาธารณสุขในฐานะที่ต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ สมควรที่จะให้ข้อมูลรัฐบาลพิจารณา

1) แม้จะขยายเวลาเปิดสถานบริการ แต่กรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังสามารถทบทวนกำหนดให้สถานบันเทิง ผับ บาร์ ร้านอาหาร ที่เปิดบริการยามค่ำคืน หยุดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างน้อย 2 ชั่วโมงก่อนเวลาปิดบริการตามกฎหมาย เพื่อให้ลูกค้าได้มีเวลาพักผ่อน เตรียมตัวเดินทางกลับ หรืออาจจัดหาสถานที่และบริการให้ลูกค้าได้พักผ่อน เพื่อให้ทุเลาจากอาการเมินเมา ซึ่ง

จะช่วยลดปัญหาต่อสังคมได้อีกช่องทางหนึ่ง

2) รัฐต้องสนับสนุนให้มีการตั้งด่าน เพื่อสุ่มตรวจลมหายใจของผู้ขับขี่ในเส้นทางต่างๆ เป็นประจำ พร้อมแจ้งให้ประชาชนทราบโดยทั่วกันว่า ผู้ขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ มีโอกาสจะถูกสุ่มตรวจได้เสมอในระบบ Random breath testing

3) รัฐต้องเพิ่มการกวดขันร้านค้าต่างๆ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายเรื่องเวลาขาย การห้ามขายให้แก่ผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และการขายเพิ่มเติมให้แก่ผู้ดื่ม ซึ่งมีอาการเมินเมาแล้ว

4) เพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิต เพื่อลดปริมาณการดื่ม ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนด้านอุบัติเหตุและค่ารักษาพยาบาล และทำให้รัฐมีรายได้ภาษีเพิ่มมากขึ้น สำหรับนำไปบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดื่ม อันเป็นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมผ่านระบบภาษี

5) ถ้ารัฐต้องการสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจยามค่ำคืน สามารถส่งเสริมด้วยกิจกรรมอื่น เช่น กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม กีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ดังตัวอย่างในมหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กระตุ้นเศรษฐกิจยามค่ำคืน โดยสนับสนุนให้เปิดสถานที่แสดงงานศิลปะ พิพิธภัณฑ์ กิจกรรมการแสดงต่างๆ โรงภาพยนตร์ โรงละคร ศูนย์การค้า และสวนสนุก ซึ่งสามารถสร้างรายได้แก่พื้นที่ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยมีได้พึงพารายได้จากการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณข้อมูลสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศูนย์วิจัยความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค